תורה אור

יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו בערב אלא בין הערבים בלבד אי הכי קטרת ונרות נמי נקדמו לפסח יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו אלא בין הערבים בלבד? שאני התם דמיעט רחמנא אותו, דתניא מערב ועד בקר תן לה מדתה שתהא דולקת מערב עד בוקר דבר אחר אין לך עבודה שכשירה מערב עד בוקר אלא זו בלבד מאי טעמא אמר קרא יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר אותו מערב עד בוקר ואין דבר אחר מערב עד בוקר ואיתקש קטרת לנרות, ותניא כי קשיין תמיד קודם לקטרת, קטרת קודמת לנרות, ונרות קודמות לפסח יאוחר, דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו אלא בין הערבים בלבד והא כתיב אותו? האי אותו מיבעי ליה למעוטי עבודה שבפנים ומאי ניהו קטרת - סלקא דעתך אמינא הואיל וכתיב ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה אימא נדליק נרות ברישא והדר נקטיר קטורת, מיעט רחמנא אותו, אלא בין הערבים יקטירנה למה לי? הכי קאמר רחמנא: בעידן דמדלקת נרות תהא מקטרא קטרת תנו רבנן אין לך דבר שקודם לתמיד של שחר אלא קטרת בלבד שנאמר בה בבקר בבקר ויוקדם קטרת דבר שנאמר בו בבקר בבקר דכתיב והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בקר אחד, ואין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטרת ונרות ופסח ומחוסר כפורים בערב הפסח שטובל שנית ואוכל את פסחו לערב רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר אף מחוסר כפורים בשאר ימות השנה שטובל ואוכל בקדשים לערב בשלמא לתנא קמא יבא עשה דפסח שיש בו כרת וידחה עשה דהשלמה שאין בו כרת אלא לר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה? אמר רבינא אמר רב חסדא הכא בחטאת העוף עסקינן שאין למזבח אלא דמה רב פפא אמר אפילו תימא בחטאת בהמה מעלה ומלינה בראשו של מזבח והאיכא אשם בשלמא לרב פפא היינו דמלין לה, אלא לרב חסדא מאי איכא למימר? אמרי שקרב אשמו והאיכא עולה וכ"ת עולה לא מעכבא והתניא ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר כשם שחטאתו ואשמו מעכבין אותו כך עולתו מעכבתו וכי תימא בשקרבה עולתו, ומי קרבה עולתו קודם לחטאתו ראשון והתניא והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה תלמוד לומר - אם ללמד שתהא קודמת לעולה הרי כבר נאמר ואת השני יעשה עולה כמשפט אלא זה בנה אב לכל חטאות שיהו קודמות לכל עולות הבאות עמהן וקי"ל דאפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה? אמר רבא שאני עולת מצורע דרחמנא אמר והעלה

יאומר דבר כו' · טעמא דרישא קא מפרש: תמיד קודם לפסח דדין הוא שיאוחר הפסח שנאמר בו בערב, ובין הערבים: תזבח את הפסח בערב" (דברים טז) ושחטו אותו וגו' (שמות יב) לתמיד שלא נאמר בו אלא "את הכבש השני תעשה בין הערבים" (במדבר כח): **אי הכי קטרת ונרות נמי ליקדמו לפסח** · משום האי טעמא גופיה יאוחר דבר כו' דבקטרת ונרות חד בין הערבים כתיב: ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה" (שמות ל) ובין הערבים' אתרוייהו קאי: **דמיעט רחמנא**. גבי נרות: **אותו מערב ועד בקר ואין אחר מערב ועד בקר** · ואין לך עבודה כשירה אחריה להתחיל: **תן לה מדתה** · חצי לוג לכל נר דאין לך ליל ארוך שלא יהא לך בה כשיעור: **ואתקש קטרת לנרות** · מה נרות אין עבודה כשירה אחריה אף קטרת אין עבודה כשירה אחריה: **תמיד קודם לקטרת וקטרת קודם לנרות** · טעמא מפרש בסדר יומא בפ' אמר להן הממונה: **קרא למעוטי עבודה שבפנים** · ההוא "אותו" לאו למעוטי פסח אתא שהיא עבודת חוץ דמסתברא דכי קא ממעיט, עבודת פנים דכוותה קממעיט: נרות=עבודת פנים, וקטרת=עבודת פנים: **תהא מיקטרא קטרת** · כבר תהא מקוטרת: אין לך כל דבר בהשים קודם לתמיד של שחר אלא קטורת שנאמר בה בפרשת ואתה תצוה "בבקר בבקר" ובתמיד לא כתיב אלא חד "בקר": **ומחוסר כפורים** · כגון מצורע או זב שכחו ולא הביא כפרתו קודם לתמיד ואם לא יביאנה לא יאכל פסח, דמחוסר כפורים אסור בקדשים וענוש כרת: **שטובל** · ואע"פ שטבל אתמול בשביעי שלו צריך לטבול אחר שהביא כפרתו דתנן בחומר בקודש (דף כא·) האונן והמחוסר כפורים צריכים טבילה לקודש: **בשאר ימות השנה** · אם הביא שלמי נדבה קודם התמיד והוא היה מחוסר כפורים ואם לא יביא כפרתו לא יאכל את שלמיו דכתיב "ואכלו אותם אשר כופר בהם" אלמא אכילת קדשים· עשה היא: בין האוכלים לכהנים בין האוכלים לישראל: **דהשלמה** . עליה השלם: האי עשה (*דהשלמה) מהאי עשה (*דאכילת קדשים): **הכא** · דקא"ר ישמעאל אף מחוסר כפורים" במצורע עני קאמר שמביא חטאת העוף ואכילת לכהנים ואין בה הקטרה ועשה דהשלמה גבי הקטרה כתיב, וטהרה של מחוסרי כפרה תלויה בחטאת כדכתיב (ויקרא יב) והקריבו לפני ה' וכפר עלי', ובחטאת קאי ביולדת: **מעלה ומלינה בראש המזבח** · כדכתיב והקריבו לפני ה' וכפר עליה" ולמחר יקטירנה לאחר תמיד של שחר, ולינה אינה פוסלת בראש המזבח כדאמר בזבחים בפ' המזבח מקדש (דף פז·) אם עלו לא ירדו: **והא איכא אשם מצורע** · דלא אתי עוף: **וכ"ת אשם לא מעכב** · לא גר' דהיכי תיסק אדעתין דלא מעכב הרי עיקר טהרה תלויה בו שהרי נותן מדמו על גבי בהונות: בחטאת ואשם פשיטא לן דמעכבי טהרה לאכילת קדשים: חטאת כדאשכחן ביולדת, אשם שהרי ממנו לבהונות:

ואת השני · בתרי' דההוא קרא כתיב בשבועת ביטוי וממילא ידעי' כיון דהאי שני=עולה, חטאת הוא ראשון: **זה בנה אב** · הבנין הזה בנה הכתוב אב ללמד לכל חטאות שיקדמו לעולות הבאות עמהן: **וקיימא לן** · בזבחים בפרק כל התדיר (דף צ·) דהאי בנין אב לא איצטריך אלא לחטאת העוף הבאה עם עולת בהמה כגון יולדת עשירה שמביאה עולתה בהמה וחטאתה עוף שמקדים חטאת לעולה:

יאוחר דבר כו' · אע"ג דתמיד תדיר איצטריך למיכתב דה"א שהפסח יקדים משום עליה השלם: **קטרת** ונרות נקדמו לפסח · הקשה ריב"א והלא בנרות כתיב נמי מערב ועד בקר ומה לי מערב ומה לי בערב ויש לומר דמערב ועד בקר איצטריך ליתן לה מדתה ולא לאיחור: **אין** לך דבר שמתעכב כו' אלא קטרת · נראה לר"י דלא גרס ונרות דע"כ לא חשיב אלא מידי דהקטרה דבה הקפידה תורה לאחר כדכתיב והקטיר עליה חלבי וגו' דאי לא תימא הכי ליחשוב נמי ברישא אין לך שקודם לתמיד של שחר אלא קטרת ודישון מזבח הפנימי ושני גזרי עצים והטבת נרות דקודמין לתמיד כל הני כדאמרינן באמר להן הממונה (יומא דף לג·) ובתוספתא נמי ליתא: **אתי** עשה דפסח דאית ביה כרת ודחי כו' · הקשה ריב"א הא בעידנא דמיעקר עשה דהשלמה לא מיקיים עשה דאכילת פסח דאינה אלא בלילה ותירץ דמיירי שישחטו פסח עליו קודם שידחו עשה דהשלמה דשוחטין וזורקין על טבול יום ומחוסר כפורים לכולי עלמא אפילו לא יאכל לבסוף הואיל ובידו תלוי ופטור מפסח שני אפילו לא אכל הלכך כשהמקריב כפרתו מקיים עשה דפסח דאז הוי ראוי לאכול שאם לא היה יכול להקריב לא יהיה ראוי לאכול לערב והפסח היה פסול ור"י מתרץ דדוקא בלא תעשה דחמיר בעינן בעידנא דמיעקר לאו דלקיים עשה אבל עשה דחמיר דחי עשה הקל בכל ענין אפילו לא מקיים עשה חמור בעידנא דקא עבר אעשה הקל כדמוכח *בהשולח (גיטין דף לח·) גבי רבי אליעזר שיחרר עבדו ובשילוח הקן (חולין דף קמא·) דהוה דחי עשה דמצורע דחמיר לעשה דשילוח הקן אי לאו דאמר רחמנא שלח תשלח אפי' לדבר מצוה*: **זה** בנה אב לכל חטאות כו' · ואפילו לעכב קאמר דאי למצוה אכתי לימא בשקרבה · הקשה ריב"א דבת"כ משמע דליכא עיכובא דקתני התם גבי יולדת שאם הביאה עולתה תביא חטאתה ממין עולתה ובפרק כל התדיר (זבחים דף צ·) משמע דלא איצטריך האי זה בנה אב אלא לחטאת העוף הבאה עם עולת בהמה וליכא כי אם יולדת עשירה ובמסכת קנים (פ"ב) נמי אמרינן האשה שהביאה חטאתה ומתה מביאין יורשים עולתה כו' עולתה ומתה לא יביאו יורשים חטאתה משמע קצת אם היתה קיימת לא היתה מביאה אלא חטאתה ותירץ רבינו חיים כהן דהא דפריך הכא ואפילו עיכובא יהא הייט דוקא במצורע דכתיב ביה תהיה דמשמע עיכובא כדאמר דריש הקומץ רבה (מנחות דף יט·) ומשני דכתיב והעלה למעוטי מעיכובא*: **דכתיב** והעלה · ודוקא בדיעבד דהא כתיב בהדיא ואחר ישחט את העולה:

עשתות

והעלה

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ג מהלכות תמידין הלכה יח:
ד ב מיי' פ"א מהלכות ק"פ הלכה ד:
ה ג מיי' פ"ו מהלכות תמידין הלכה ד ה:
ו ד שם הלכה יא ובהל' ק"פ שם:
ז ה מיי' שם ופ"א מהל' תמידין הלכה ד:
ח ו מיי' פ"ג מהלכות פסולי מוקדשין הלכה יא:
ט ז מיי' פ"א מהלכות מחוסרי כפרה הל"ט:
י ח מיי' פ"ט מהלכות תמידין הלכה ו:

◆

רבינו חננאל

שהתמיד נאמר בו בין הערבים והפסח נאמר בו בין הערבים דכתיב (שמות י"ב ו') ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים ונאמר בו בערב שנאמר (דברים ט"ז ו') שם תזבח את הפסח בערב וקטורת לא נאמר בה אלא בין הערבים שנא' (שמות ל' ח') בין הערבים יקטירנה (ועי' בתוס' ד"ה קטורת מה שהקשו ותבין דברי רבינו) הנרות נאמר בהן בין הערבים דכתיב (שם) ובהעלות אהרן את הנרות [בין הערבים] וכתיב בהן מערב (שם כ"ז כ"א) שנאמר יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר . תניא כי קשיין תמיד קודם לקטורת וקטורת לנרות ונרות לפסח יאוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים כו' : אסיקנא הכי אמר רחמנא בעידנא דמדלקת נרות תהא מקטרא קטורת זו היא לישנא דיקא דמתיבתא : ת"ר אין לך דבר קודם לתמיד של שחר אלא קטורת בלבד שנאמר בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה ואין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטורת ונרות ופסח ומחוסר כפורים בערבי פסחים שטובל ואוכל פסחו לערב ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר אף מחוסר כפורי' בשאר ימות השנה שטובל ואוכל בקדשים ואמרי' בשלמא מחוסר כפורים בפסח אתי עשה דהוא עשיית הפסח דאית ביה כרת שנא' (במדבר ט' י"ג) וחדל לעשות הפסח ונכרתה ודחי עשה דהוא עליה השלם כל הקרבנות דלית ביה כרת כלומר אין לך קרבן (דלית) [דאית] ביה כרת אבל האי דאי לא מקריב כפרתו ועביד פסח אתי לידי כרת לא אלא בשאר ימות השנה אכילת קדשים עשה היא וזה שאמר עליה השלם עשה למה דחי זה העשה לזה העשה ופרקי' זה מחוסר כפורים כגון זב ומצורע דשאין עליו אלא עופות וחטאת העוף אין למזבח ממנו אלא דמה ואין לו קרבן במערכה אחר התמיד: רב פפא אמר אפי' תימא מחוסר כפורים כגון מצורע ובחטאת בהמה שהחלבים שלה במזבח מלקי [אלא דמעלים] ומלינים ע"ג המזבח : ירושלמי יכול יהא הקטרת אימורין מעכבת כפרה ת"ל זבח מכאן למדנו שאפי' מעלן ומלינן נתכפר לו שהרי אמרו אין מעכבין את הכפרה [בהדיא נאמר כי האימורין אין מעכבין את הכפרה] לפיכך אמר מעלן ומלינן תעשין אלו האימורין שמעלן ומלינן על גבי המזבח כמי שנטמאו או שאבדו ואוכלין הכהנים הבשר ותשלמה הכפרה לבעלים באכילת הכהנים הבשר כדבעינן למימר קמן ואימורין של אשם נמי עביד להו כמה דעביד לאימורין של חטאת בהמה אלא לרב חסדא דאוקמא בזב ואפילו במצורע דסבר כל מחוסר כפורים טהור הוא ואי לא עביד פסח חייב כרת הנה מצורע דאע"פ שחטאתו ועולתו עופות א"א לו מכבש לאשם והני אימורין [שהן] למזבח היכי עביד וכי תימא הקרבת אשמו אינו מעכבו מלאכול בקדשים והתניא שמעכב וכי תימא בשקרב האשם מקודם התמיד אפילו הכי הא איכא עולת העוף שהעלת במערכה וכי תימא עולתו אינה מעכבתו מלאכול בקדשים והתניא שאפילו עולתו מעכבתו לאכול בקדשים וכי תימא בשקרבה עולתו והתניא זה בנה אב שיהו כל החטאות קודמות לעולות הבאות עמהן

מסורת הש"ס

[זבחים יב:]
יומא מו.
זבחים יא:
מנחות סס.
[צ"ל דאכילת קדשים]
[צ"ל דהשלמה]
ערכין כח.
[נזיר יח: ע"ש]
[שבועות יג.
זבחים צ.]

גליון הש"ס

גמ' בשלמא לת"ק יבא עשה . עי' שבת דף ד ע"א תוספות ד"ה וכי אומרין : רש"י ד"ה מעלה ומלינה וכו' לד"ה לא ירדו. עי' ר"ה השנה דף ל ע"ב תוס' ד"ה ונתקלקלו ומנחות מט ע"א תוספות ד"ה ת"ל :

(I): תמיד
פסח
קטרת
נרות

(**) תמיד
פסח
קטרת
נרות

* (מדיני) הקלות
חלב"ם ואיברי"ם

(*) ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה

(*) תמיד
קטרת
נרות
פסח

* ובכך אינו עובר על עשה דהשלמה

נושא/מבנה
△
"אין לך דבר..."
חוץ מקטרת (ונרות בגרס) אין לך
דברים שקודמים
ומתעכבין אחרי
התמיד

נושא
מחוסר כפורים
שלא הביא
קרבנותיו
לפני תמיד
של בין הערבים
מה תק'
ור' ישמעאל כמו
של ריב"ב

* במצורע עני

מבנה
△
קושיות-
* אחרי שר' חסדא
הסביר התנא ר' ישמעאל
בנו של ריב"ב
במצורע עני
שהביא חטאת העוף
אחרי התמיד של בין
הערבים ובכך אינו
עובר על עשה דהשלמה
והאיכא אשם (במצורע)
והאיכא עולתו
שהם אינם באות
יחד ובדרך הקטרה
והוא קושיא
לדוכתא - איך הם
דוחים עשה דהשלמה

"וכי תימא"